

Zanedbání povinné výživy

Jakkoliv výplata sociálních dávek může nasvědčovat správnosti závěru o tom, že uspokojování potřeb nezletilé je problematické, nelze bez dalšího dovozovat, že sociální potřebnost znamená současně nebezpečí či stav nouze zaviněný, byť z nedbalosti, obviněným.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 183/2010, ze dne 4.3.2010)

Nejvyšší soud projednal v neveřejném zasedání dovolání obviněného R. K., proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. 3 To 508/2009, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 9 T 134/2007, a rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. se usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. 3 To 508/2009, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 9 T 134/2007, zrušují. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se současně zrušují také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Městskému soudu v Brně přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Obviněný R. K. podal prostřednictvím obhájce v zákonné lhůtě dovolání proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. 3 To 508/2009, kterým bylo podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítnuto jeho odvolání proti rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 9 T 134/2007. Tímto rozsudkem byl uznán vinným trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. a odsouzen za tento trestný čin a sbíhající se trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák., kterým byl uznán vinným rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 18. 5. 2007, č. j. 88 T 88/2006-104, podle § 213 odst. 3, § 35 odst. 2 tr. zák. k souhrnnému trestu odnětí svobody na dvacet dva měsíce, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou. Současně byl zrušen výrok o trestu z rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 18. 5. 2007, č. j. 88 T 88/2006-104, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně se obviněný trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. dopustil tím, že v době od 1. 7. 2006 do 25. 4. 2007 v B. ani jinde neplnil svou vyživovací povinnost na dceru I. K., ač mu tato byla stanovena rozsudkem Městského soudu v Brně sp. zn. 25 Nc 6/2001 ze dne 5. 3. 2001 s právní mocí dnem 24. 5. 2001 ve výši 1.500,- Kč měsíčně splatných předem do pátého dne v měsíci k rukám matky dítěte L. F., a dlužil tak za sledované období k rukám jmenované částku ve výši 6.156,- Kč a ÚMČ Brno - střed částku ve výši 7.344,- Kč, neboť tento orgán k žádosti matky plnil v době od 1. 7. 2006 do 31. 12. 2006 vyživovací povinnost částečně za obviněného, protože jinak by bylo dítě vystaveno nouzi.

Obviněný v dovolání směřujícím proti výroku o vině odkázal na dovolací důvody uvedené v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. a namítl, že napadeným usnesením bylo rozhodnuto o zamítnutí jeho odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, ačkoliv spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. Soudům obou stupňů vytkl, že svá rozhodnutí založily na nesprávné úvaze, že pokud ÚMČ Brno - střed za něj vyplácel matce výživné, představoval tento stav, resp. podmínky k němu vedoucí, současně naplnění podmínek pro závěr o vydání oprávněné osoby

nebezpečí nouze. Situací předjímanou ustanovením § 213 odst. 3 tr. zák. se podle dovolatele rozumí stav, kdy vyživovaná osoba by si sama bez pomoci jiných či bez poskytnutí příspěvku od státu nemohla opatřit ani základní prostředky k životu. Míru těchto prostředků je nutno posuzovat objektivně ve vztahu k přiměřené životní úrovni občanů a subjektivně s přihlédnutím k odůvodněným potřebám vyživované osoby. Vytkl, že v odůvodnění rozhodnutí chybí odkaz na okolnosti korespondující s uvedenými hledisky a taková zjištění neobsahuje ani znění skutkové části rozsudku soudu prvního stupně, a dovozoval, že právní posouzení jeho jednání jako trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. je nesprávné. Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud napadené usnesení Krajského soudu v Brně zrušil a aby tomuto soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se do konání neveřejného zasedání k dovolání obviněného nevyjádřil.

Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání je podle § 265a tr. ř. přípustné, že je podala včas oprávněná osoba a že splňuje náležitosti obsahu dovolání ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř. Protože nebylo možné dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., dovolací soud přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a shledal, že dovolání je důvodné.

Podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

Odvolání obviněného bylo zamítnuto poté, co odvolací soud na jeho podkladě meritorně přezkoumal napadený rozsudek soudu prvního stupně. Dovolání je v tomto případě možné podat, jen byl-li v řízení napadenému usnesení předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. V souladu s touto podmínkou obviněný odkázal na důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Z dikce citovaného ustanovení plyne, že ve vztahu ke zjištěnému skutku je možné dovoláním vytýkat výlučně vady právní. Zpochybnění správnosti skutkových zjištění nelze zahrnout do zákonem vymezeného okruhu dovolacích důvodů podle § 265b tr. ř., proto je též dovolací soud vázán skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, event. soudu odvolacího, a těmito soudy zjištěný skutkový stav je pro něj východiskem pro posouzení skutku z hlediska hmotného práva. V mezích uplatněného dovolacího důvodu lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu nelze proto přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř., poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotně právních. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotně právní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byl uplatněn relevantně, poněvadž obviněný

namítl, že skutek popsáný v rozsudku soudu prvního stupně nevykazuje zákonné znaky trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák.

Trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. se dopustí, kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného a tímto činem vydá oprávněnou osobu nebezpečí nouze.

Z tzv. právní věty výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně vyplývá, že soud považoval za naplněné znaky výše uvedeného trestného činu, které spočívají v tom, že obviněný neplnil svou zákonnou povinnost vyživovat jiného a činem vydal oprávněnou osobu nebezpečí nouze. Skutková část výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně ve spojení s odpovídající částí jeho odůvodnění však konkrétní skutková zjištění, která by vyjadřovala zákonné znaky právě tohoto trestného činu, přesvědčivě neobsahují. Pro úplnost dovolací soud poznamenává, že ač nepřehlédl nedostatek spočívající v tom, že v tzv. právní větě soud prvního stupně neuvedl konkrétní formu zavinění, není toto pochybení v daných souvislostech relevantní.

Z hlediska napadeného usnesení a obsahu dovolání je významná otázka, zda obviněný svým jednáním naplnil zákonné znaky kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 3 tr. zák. Obviněný nezpochybnil naplnění znaků trestného činu podle § 213 odst. 1 tr. zák. Namítl však, že samotné vyplácení dávek výživného ÚMČ Brno - střed ještě nedokládá stav či nebezpečí nouze ve smyslu předpokládaném v ustanovení § 213 odst. 3 tr. zák. Výhrady obviněného lze považovat za opodstatněné.

Podstata jednání obviněného spočívala v tom, že v době od 1. 7. 2006 do 25. 4. 2007 v Brně ani jinde neplnil svou vyživovací povinnost k nezletilé dceři I. K., ač mu tato byla stanovena rozhodnutím soudu ve výši 1.500,- Kč měsíčně, a dluží tak za sledované období k rukám L. F., matky dítěte, částku ve výši 6.156,- Kč a ÚMČ Brno - střed částku ve výši 7.344,- Kč, neboť tento orgán k žádosti matky plnil v době od 1. 7. 2006 do 31. 12. 2006 vyživovací povinnost částečně za obviněného, protože jinak by bylo dítě vystaveno nouzi.

Podle ustálené praxe soudů k naplnění znaku „vydání oprávněné osoby nebezpečí nouze“ podle § 213 odst. 3 tr. zák. postačí, jestliže pachatel neplněním vyživovací povinnosti vytvoří situaci, kdy by si oprávněná, tj. vyživovaná osoba, sama nemohla bez pomoci jiných osob, popř. bez poskytnutí příspěvku od státu, opatřit ani základní prostředky k životu. Nouze ve smyslu tohoto zákonného ustanovení tedy znamená nedostatek základních prostředků potřebných pro život. Nevyžaduje se, aby stav nouze v důsledku jednání obviněného skutečně nastal, zákonné znaky § 213 odst. 3 tr. zák. jsou naplněny již pouhou jeho hrozbou. Životní úroveň, která se považuje za nouzi, se posuzuje jednak objektivně - v komparaci s průměrnou životní úrovní občanů, jednak subjektivně - s přihlídnutím k odůvodněným potřebám oprávněného (k tomu např. rozhodnutí č. [23/1987](#) Sb. rozh. tr.).

Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby ve smyslu § 213 odst. 3 tr. zák. je podle judikatury soudů naplněna i tehdy, když hrozící nouze byla odvrácena matkou dítěte na úkor uspokojování jejích vlastních potřeb a při mimořádném pracovním vypětí, popř. poskytnutím státního příspěvku na výživu dítěte, jak již bylo ostatně naznačeno výše (k tomu rozhodnutí č. [42/1982](#) Sb. rozh. tr.). Netřeba zvláště zdůrazňovat, že k jejímu použití postačí podle § 6 písm. b) tr. zák. nedbalostní zavinění.

Soud prvního stupně zjistil, že obviněný v rozhodném období nebyl nikde zaměstnán, nepodnikal a ač mu nic nebránilo v tom, aby se řádně živil a plnil svoji vyživovací povinnost, nečinil tak, pro nesoučinnost byl dokonce vyřazen z evidence úřadu práce. Připomněl, že obviněný trestnou činností téže povahy páchá od ledna 2003, vyživovací povinnost k nezletilé I. K. zcela ignoruje. Uvedl, že v

důsledku jednání obviněného byla matka nezletilého dítěte nucena obrátit se o pomoc na stát, přičemž z přísných limitů pro přiznání nároku na plnění vyživovací povinnosti ze strany státu je zřejmé, že nebezpečí nouze oprávněné I. K. reálně hrozilo. Shledal proto, že je na místě skutek obviněného posoudit jako trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. (strana 3 rozsudku).

Odvolací soud označil skutková zjištění i právní závěry soudu prvního stupně za správné. V odůvodnění napadeného usnesení reagoval i na námitku obviněného, že nezletilá I. K. se nenacházela ve stavu nouze, a nepřisvědčil jí. Předdeslal, že pro naplnění skutkové podstaty podle § 213 odst. 3 tr. zák. postačí, jestliže jednání pachatele má za následek, že oprávněná osoba je vydána nebezpečí nouze, nevyžaduje se, aby nouze fakticky nastala. Tyto zákonné podmínky byly podle něj splněny, poněvadž matka byla odkázána na pomoc ÚMČ Brno - střed, když příjmy matky a nezletilé se dostaly pod hranici životního minima. Pokud by ÚMČ Brno - střed nehradil matce výživné za obviněného, u nezletilé by hrozilo, že nebudou uspokojeny její základní životní potřeby. Odvolací soud poukázal i na vyjádření obviněného ve veřejném zasedání, z něhož je zřejmé, že s péčí o nezletilou pomáhali matce její rodiče i rodiče obviněného, a je tedy nepochybné, že pokud by tito neposkytovali matce nějaké finanční prostředky, popř. dary, nebyla by schopna zajistit uspokojení základních potřeb nezletilé (strana 2 usnesení).

Nejvyšší soud však tyto závěry soudů stran nebezpečí nouze nezletilé I. K. coby oprávněné osoby jako okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby nemůže akceptovat, poněvadž byly založeny toliko na předpokladech. Soudy obou stupňů rezignovaly na zjištění skutečných majetkových a životních poměrů L. F., matky nezletilé, i nezletilé I. K. v rozhodné době. Nevyslechly L. F. jako svědkyni a omezily se toliko na konstatování obsahu listinných důkazů, zejména zpráv ÚMČ Brno - střed o vyplacených dávkách státní sociální podpory a opakovaném příspěvku na výživu dítěte L. F. Z přehledu vyplacených dávek státní sociální podpory nezletilé I. K. či L. F. se podává povaha a výše vyplacených dávek do měsíce ledna 2007, přehled ale nic nevypovídá o reálných majetkových a sociálních poměrech v rodině, v níž je nezletilá I. K. vychovávána, a důkazně není podložena ani situace od 1. 1. 2007 k účinnosti zákona o pomoci v hmotné nouzi. Jakkoliv výplata sociálních dávek nasvědčuje správnosti závěru o tom, že uspokojování potřeb nezletilé I. K. bylo problematické, nelze bez dalšího dovozovat, že sociální potřebnost znamená současně nebezpečí či stav nouze zaviněný, byť z nedbalosti, obviněným. Jde-li o odkaz odvolacího soudu na vyjádření obviněného ve veřejném zasedání o pomoci matce nezletilé dcery prarodiči, nelze nepoznamenat, že obviněný ve veřejném zasedání sice mimo jiné zmínil, že jeho rodiče hradí nezletilé výdaje jako jsou školní potřeby, jídlo, ošacení apod., ale důkaz výpovědi obviněného proveden nebyl (č. l. 124) a nebyl proveden také žádný jiný důkaz k potvrzení či vyvrácení těchto údajů.

Na Městském soudu v Brně jakožto soudu prvního stupně proto bude, aby doplnil dokazování nejméně o výslech L. F. Teprve na podkladě její výpovědi zaměřené k otázkám poměrů v domácnosti a rozsahu potřeb nezletilé bude možné spolehlivěji než dosud posoudit otázku, zda výchovné prostředí nezletilé bylo sociálně slabé a potřebné a zda se skutečně k uspokojování oprávněných potřeb nezletilé nedostávalo finančních prostředků a jakým způsobem bylo nutno na tuto situaci reagovat. Bude též na něm, aby výstižněji popsal skutek tak, aby vystihl všechny zákonné znaky trestného činu podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák., a to nejen co do zákonného znaku „vydal oprávněnou osobu nebezpečí nouze“, ale i co do formy zavinění, jež z dosavadního popisu skutku rovněž nevyplývá, ač v odůvodnění výslovně uvedl, že obviněný jednal v úmyslu přímém podle § 4 písm. a) tr. zák. (strana 3 rozsudku). V této souvislosti nelze nevidět, že zákonný znak „vydal oprávněnou osobu nebezpečí nouze“ nemůže spolehlivě vyjádřit zjištění, že dítě bylo vystaveno nouzi, protože znak skutkové podstaty a jemu údajně odpovídající skutkové zjištění jsou formulovány v postatech shodně. Dovolací soud je přesvědčen, že takové doplnění v konkrétním případě nemůže představovat porušení zákazu reformace in peius. Za změnu rozhodnutí v neprospěch obviněného je nutno

považovat každou změnu v kterémkoli výroku, pokud zhoršuje jeho situaci a přímo se ho dotýká. Změna k horšímu se může projevit ve skutkových zjištěních, v právní kvalifikaci, v druhu a výměře trestu atp. Zákaz reformationis in peius však není možno chápat tak, že z podnětu odvolání podaného výlučně ve prospěch obviněného, nelze doplnit popis rozhodných skutkových zjištění ve výroku o vině v napadeném rozhodnutí o skutkové okolnosti charakterizující určité znaky skutkové podstaty trestného činu, jímž byl uznán vinným, a to o takové okolnosti, které dosud nebyly v tzv. skutkové větě výroku o vině dostatečně vyjádřeny, jsou však rozvedeny v odůvodnění napadeného rozhodnutí. Tedy jestliže použitá právní kvalifikace přichází v úvahu, avšak popis skutkových okolností, které ji odůvodňují, není dostatečně výstižný a přesný, nic nebrání v jeho doplnění a upřesnění tak, aby všechny zákonné znaky trestného činu, jímž byl uznán vinným, popsany skutek náležitě vyjadřoval. Takovéto doplnění rozhodných skutkových zjištění totiž samo o sobě nijak nezhoršuje postavení obviněného, pokud se tím nemění rozsah ani závažnost trestné činnosti, jejímž spácháním byl uznán vinným, nezpříšňuje právní kvalifikace ani uložení trestu (k tomu též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 11 Tdo 1158/2005, publikováno pod č. [38/2006](#) Sb. rozh. tr.).

Protože Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného důvodným, podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. 3 To 508/2009, i jemu předcházející rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 9 T 134/2007, a současně zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)